

Programy Ewolucyjne

Tadeusz Puźniakowski

PJATK

15 czerwca 2024

Co na dzisiaj

Bardziej praktyczne podejście do rozwiązywania problemów za pomocą algorytmów inspirowanych naturą. Ponad to kilka uwag związanych z projektowaniem AG.

Spis treści

1 Problemy Z AG

2 Przegląd popularnych operatorów genetycznych

- Metody selekcji
- Metody krzyżowania
- Metody mutacji

3 Programy ewolucyjne

- Przykład zastosowania algorytmu ewolucyjnego

4 Zakończenie

O zbieżności

Krzyżowanie – eksploracja

Pozwala na dotarcie do nowych obszarów poszukiwań (potencjalnie ciekawych).

Krzyżowanie – eksploatacja

Działa jak optymalizacja lokalna – poprawia rozwiązania w niewielkim ich otoczeniu.

O warunkach zakończenia

Warunki zakończenia

- Liczba iteracji
- Liczba wykonień obliczania funkcji fitness
- Zadana jakość rozwiązań
- Zadana różnorodność (albo raczej jej brak) rozwiązań
- Czas obliczeń

O zbieżności

Przedwczesna zbieżność

Jest to utrata przez algorytm optymalizacyjny zdolności przeszukiwania przestrzeni rozwiązań przed osiągnięciem ekstremum globalnego

O zbieżności

Skąd brak zbieżności?

- Kodowanie powoduje, że algorytm przeszukuje przestrzeń nie zawierającą optimum globalnego
- Liczba iteracji musi być skończona
- Liczebność populacji musi być skończona

Superosobniki

Superosobniki

Osobniki o bardzo wysokim stopniu przystosowania

- Przeszkadzają na początku algorytmu (przedwczesna zbieżność)
- Bardzo przydatne pod koniec działania algorytmu (zawężenie przestrzeni poszukiwań)

Niepoprawne rozwiązania

Zdarza się, że osobniki po krzyżowaniu/mutacji są całkowicie niepoprawne. Co z tym zrobić?

Metoda kary

Osobnik niepoprawny otrzymuje tak zwaną karę - oznacza to, że jego wartość dostosowania jest w znaczący sposób zmniejszana, a w skrajnym przypadku osobnik jest usuwany.

Algorytm Naprawy

Osobnik niepoprawny jest poprawiany tak, aby mieścił się w założeniach zadania.

Spis treści

- 1 Problemy Z AG
- 2 Przegląd popularnych operatorów genetycznych
  - Metody selekcji
  - Metody krzyżowania
  - Metody mutacji
- 3 Programy ewolucyjne
  - Przykład zastosowania algorytmu ewolucyjnego
- 4 Zakończenie

Przypomnienie

Do tej pory poznaliśmy selekcję metodą ruletki (i wspomniałem o innych metodach). Teraz czas na inne podejścia.

Podwójna selekcja turniejowa

Podwójna* selekcja turniejowa (selekcja turniejowa)

wylosuj osobniki $s_1, s_2, \dots, s_n$ z $P(t)$

wybierz najlepszego z nich

Często turnieje rozmiaru 2.

* trzeba jej dokonać 2x, aby uzyskać parę rodziców.

Podwójna selekcja turniejowa

Podwójna selekcja turniejowa - przykład

Przykład na tablicy. Niech będzie 6 osobników i bardzo skrajne wartości funkcji przystosowania.

Podwójna selekcja turniejowa

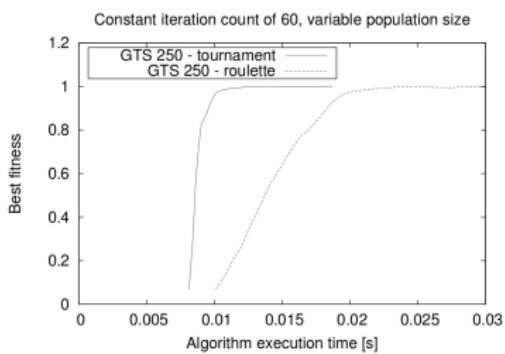
Podwójna selekcja turniejowa – cechy

- świetnie nadaje się do maszyn wieloprocesorowych
- jest bardzo prosta w implementacji
- zapobiega przedwczesnej zbieżności algorytmu
- pozwala na przeszukanie szerszego zakresu potencjalnych rozwiązań nawet przy kiepskiej funkcji fitness

Podwójna selekcja turniejowa

Podwójna selekcja turniejowa vs metoda ruletki

Dla problemu OneMax okazuje się, że selekcja metodą turniejową daje lepsze rezultaty (na GPU).

Pojedyncza selekcja turniejowa

Pojedyncza selekcja turniejowa

mieszamy populację

dzielimy na grupy rozmiaru n

z każdej grupy wybieramy 2 osobników o najlepszym
przystosowaniu

wybcone osobniki posłużą jako rodzice w następnym etapie AG

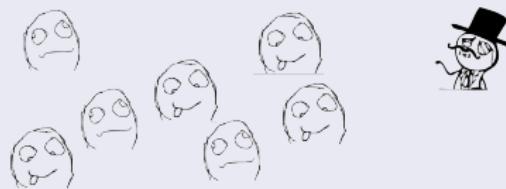
Pojedyncza selekcja turniejowa

Pojedyncza selekcja turniejowa – cechy

- gwarantuje że zawsze wybierzemy co najmniej $n - 2$ najlepszych osobników
- nawet najlepiej przystosowane osobniki produkują jednego potomka (zapobiega przedwczesnej zbieżności)

Selekcja elitarna

Selekcja elitarna (z elitą)

Zawsze na początku wybierz n najlepszych osobników

Selekcja elitarna

Selekcja elitarna – cechy

- zapewnia, że zawsze zachowamy najlepszego osobnika
- przy niewielkiej elicie, zwykle nie ma problemu z przedwczesną zbieżnością
- przy większych elitach może się zdarzyć, że elita z początkowych kroków ewolucji zdominuje całą populację (czyli pewnie nie znajdziemy optimum globalnego)

Selekcja rangowa

Selekcja rangowa (porządkowa)

sortujemy osobniki wg funkcji przystosowania
rangi osobników służą za funkcję przystosowania

Metody krzyżowania

Metody krzyżowania

Są na tyle proste, że tylko przypomnę (i szybko opiszę):

- jednopunktowe
- wielopunktowe
- jednostajne (zamieniamy geny z zadanym prawdopodobieństwem)

Metody krzyżowania

Metody mutacji

Teraz jeszcze krótki przegląd wybranych metod mutacji.

Metody mutacji

Mutacja punktowa

Polega na tym, że modyfikujemy pojedynczy losowy bit chromosomu.

Metody mutacji

Mutacja wielopunktowa

Polega na tym, że modyfikujemy n pojedynczych losowych bitów chromosomu.

Metody mutacji

Mutacja probabilistyczna (ta z klasycznego AG)

Sprawdzamy każdy bit chromosomu i z zadanym prawdopodobieństwem zamieniamy go na przeciwny.

Metody mutacji

Mutacja użyteczna

Po wykonaniu mutacji (metoda dowolna) porównujemy nowego osobnika z rodzicem i wybieramy lepsze rozwiązanie.

Metody mutacji

Mutacja lamarckowska rzędu k

Sprawdzamy wyniki mutacji n punktowych dla $0 \leq n \leq k$ i wybranie najlepszego rozwiązania.

Spis treści

1 Problemy Z AG

2 Przegląd popularnych operatorów genetycznych

- Metody selekcji
- Metody krzyżowania
- Metody mutacji

3 Programy ewolucyjne

- Przykład zastosowania algorytmu ewolucyjnego

4 Zakończenie

Co dalej?

Teraz zajmiemy się modyfikacjami klasycznego algorytmu genetycznego.

Dokładne trzymanie się zasad klasycznego algorytmu genetycznego nie zawsze jest konieczne.

Program ewolucyjny

$t \leftarrow 0$

ustal początkowe $P(t)$

ocen $P(t)$

while NOT warunek zakończenia **do**

$t \leftarrow t + 1$

wybierz $P(t)$ z $P(t - 1)$

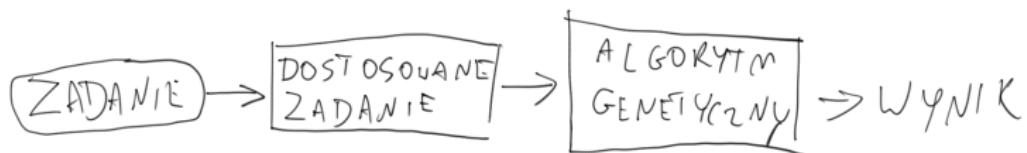
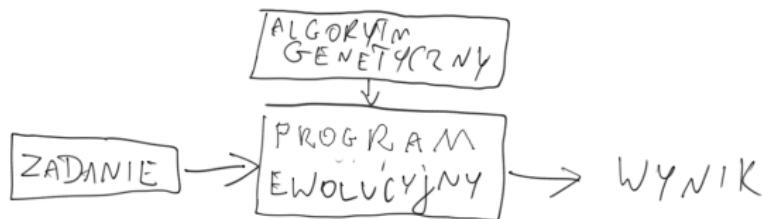
zmień $P(t)$

ocen $P(t)$

end while

(Widać pewne podobieństwo do algorytmów genetycznych?)

Różne podejścia

Różne podejścia

Algorytm genetyczny

Uniwersalny sposób na rozwiązywanie problemów. Mamy zawsze taki sam algorytm, natomiast zadanie dostosowujemy do niego.

Program ewolucyjny

Mamy ogólny schemat algorytmu i dostosowujemy go do wymagań problemu.

Algorytm ewolucyjny

Mała uwaga

Algorytm genetyczny można uznać za szczególny przypadek algorytmu ewolucyjnego.

Program ewolucyjny

Ale po co nam to?

*Screenshot z gry The Incredible Machine

Program ewolucyjny

Ale po co nam to?

(SPOILER) Okazuje się, że takie podejście jest często znacznie tańsze.

Na następnych slajdach pokażę pewien przykład, gdzie tradycyjne, binarne chromosomy się nie sprawdzają.

Komiwojażer

Problem komiwojażera – definicja

Problem komiwojażera (TSP) jest to zagadnienie optymalizacyjne, polegające na znalezieniu minimalnego cyklu Hamiltona w pełnym grafie ważonym.

Cykł Hamiltona to taki cykl w grafie, w którym każdy wierzchołek grafu przechodzony jest tylko jeden raz (oprócz pierwszego wierzchołka).

Problem komiwojażera – trochę jaśniej

Chcemy odwiedzić wszystkie miasta jak najniższym kosztem.

Komiwojażer

Problem komiwojażera - przykładowe zastosowania

- (oczywisty) wyznaczanie trasy turystycznej :)
- wyznaczenie optymalnego położenia kabli na jakimś terenie
- wiercenie otworów w płytach drukowanych

Komiwojażer - przykład

Problem komiwojażera - złożoność

Zbiór permutacji n miast. (wersja naiwna)

Kto pamięta ile jest możliwych permutacji zbioru n elementowego?

Komiwojażer

Problem komiwojażera - złożoność

Możliwych permutacji n miast jest $n!$.

Na przykład, dla 20 miast jest to 2432902008176640000 możliwych permutacji.

Powiedzmy że sprawdzenie jednej możliwości trwa 50 cykli procesora. Na komputerze z procesorem 3GHz zajęłoby to 1300 lat.

Komiwojażer

Problem komiwojażera - złożoność

Problem komiwojażera jest NP-trudny. Złożoność algorytmu naïwnego to $O(n!)$ natomiast algorytm korzystający z zasady włącz-wyłącz ma złożoność $O(2^n)$.

Wniosek

Jak widać, nie opłaca się tego liczyć dokładnie. Tutaj przychodzą z pomocą rozwiązania przybliżone, a jednym z nich jest program ewolucyjny.

Komiwojażer

Dlaczego komiwojażer

Warto mieć chociaż pobiczoną wiedzę na temat sposobów rozwiązywania bardziej zaawansowanych problemów kombinatorycznych.

Na następnych slajdach przedstawię sposoby na reprezentację osobników i metody krzyżowania dla problemu komiwojażera.

Komiwojażer

Kodowanie dla klasycznego algorytmu genetycznego

Jak to zrobić? (pamiętamy - ciągi bitów)

Komiwojażer

Przykład na tablicy

Weźmy problem dla 7 miast.

Wymyślmy 2 osobniki które zostały wybrane do krzyżowania.

Spróbujmy je skrzyżować.

Co nam wychodzi?

Komiwojażer

Kodowanie dla klasycznego algorytmu genetycznego

Okazuje się, że kodowanie permutacji jako ciąg bitów jest wyjątkowo nieefektywne.

Problemy z operatorami genetycznymi.

Komiwojażer

Wg. Whitley, Starkweather, Shaner - cytat

Proste krzyżowanie powoduje podwójne wystąpienie miast, lub ich brak.

Okazuje się, że tradycyjne operatory genetyczne nie nadają się do tego problemu.

Komiwojażer

Reprezentacje osobnika w programie ewolucyjnym

- Reprezentacja porządkowa
- Reprezentacja ścieżkowa
- *Reprezentacja przyległościowa

Omówimy dwie pierwsze z nich.

Komiwojażer - r. porządkowa

Reprezentacja porządkowa

Ciąg n miast zapisany jest tak, że i -ty element jest liczbą z zakresu 1 do $n - i + 1$. Mamy także uporządkowany ciąg miast C jako punkt odniesienia.

Przykład (na tablicy)

$$C = (1 \ 2 \ 3 \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ 8 \ 9)$$

$$l = (1 \ 1 \ 2 \ 1 \ 4 \ 1 \ 3 \ 1 \ 1)$$

reprezentuje trasę:

$$(1 \ 2 \ 4 \ 3 \ 8 \ 5 \ 9 \ 6 \ 7)$$

Komiwojażer - r. porządkowa

Pytanie

Czy widać tu jakąś potencjalną zaletę tej reprezentacji?

Jak zrobić krzyżowanie?

Komiwojażer - r. porządkowa

Krzyżowanie

Można zrobić krzyżowanie jednopunktowe i będzie ono działało bez żadnych poprawek.

Komiwojażer - r. porządkowa

Krzyżowanie - sprawdźmy (na tablicy)

Przeprowadźmy krzyżowanie jednopunktowe dla:

(1 1 2 1 | 4 1 3 1 1)

(5 1 5 5 | 5 4 4 3 1)

Zobaczmy:

- jakie to są trasy (rodzice)?
- jakie trasy powstaną po krzyżowaniu?
- czy widać tu jakiś problem?

Komiwojażer - r. porządkowa

Krzyżowanie - mały problem

Okazuje się, że wyniki eksperymentalne stosowania tego typu reprezentacji i krzyżowania są bardzo słabe.

Jest to związane z tym, że od punktu krzyżowania kolejne miasta są pomieszane w sposób przypadkowy.

Komiwojażer - r. przyległościowa

Reprezentacja przyległościowa

Miasto j znajduje się na pozycji i wtedy i tylko wtedy, gdy trasa wiedzie z miasta i do miasta j .

Przykład

(2 4 8 3 9 7 1 5 6)

reprezentuje

$1 \rightarrow 2 \rightarrow 4 \rightarrow 3 \rightarrow 8 \rightarrow 5 \rightarrow 9 \rightarrow 6 \rightarrow 7$

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Reprezentacja ścieżkowa

Naturalna reprezentacja trasy, czyli chromosom bezpośrednio tłumaczy się na trasę.

Krzyżowania - przykłady

- PMX - krzyżowanie z częściowym odwzorowaniem
- OX - krzyżowanie z porządkowaniem
- CX - krzyżowanie cykliczne
- ...

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie PMX (zaproponowane przez Goldberga i Lingle'a)

Wybieramy losową podtrasę jednego z rodziców i pozostawiamy porządek i pozycję tak wielu miast rodzica, jak to możliwe.

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie PMX przykład - partially mapped

$$p_1 = (1 \ 2 \ 3 \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ 8 \ 9)$$

$$p_2 = (4 \ 5 \ 2 \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ 9 \ 3)$$

Wymieniamy fragmenty między punktami cięcia, przy okazji daje nam to odwzorowania 1 – 4, 8 – 5, 7 – 6, 6 – 7

Wstawiamy pozostałe miasta dla których nie ma konfliktu

$$o_1 = (x \ 2 \ 3 \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ x \ 9)$$

$$o_2 = (x \ x \ 2 \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ 9 \ 3)$$

Następnie wykorzystując odwzorowania otrzymujemy

$$o_1 = (4 \ 2 \ 3 \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ 5 \ 9)$$

$$o_2 = (1 \ 8 \ 2 \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ 9 \ 3)$$

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie OX (zaproponowane przez Davisa)

Wybieramy podtrase jednego rodzica, i pozostawiamy wzajemne uporządkowanie miast z drugiego rodzica.

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie OX przykład

$$p_1 = (1 \ 2 \ 3 \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ 8 \ 9)$$

$$p_2 = (4 \ 5 \ 2 \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ 9 \ 3)$$

Wymieniamy fragmenty między punktami cięcia.

$$o_1 = (x \ x \ x \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ x \ x)$$

$$o_2 = (x \ x \ x \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ x \ x)$$

następnie, od drugiego cięcia jednego z rodziców kopujemy miasta pomijając już obecne. Czyli z drugiego rodzica:

9 – 3 – 4 – 5 – 2 – 1 – 8 – 7 – 6 usuwamy 4, 5, 6, 7 i dostajemy

9 – 3 – 2 – 1 – 8. Po krzyżowaniu mamy więc:

$$o_1 = (2 \ 1 \ 8 \ | \ 4 \ 5 \ 6 \ 7 \ | \ 9 \ 3)$$

$$o_2 = (3 \ 4 \ 5 \ | \ 1 \ 8 \ 7 \ 6 \ | \ 9 \ 2)$$

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie CX (zaproponowane przez Oliver)

Każde miasto i jego pozycja pochodzi od jednego z rodziców.

Wyjaśnienie na przykładzie.

Komiwojażer - r. ścieżkowa

Krzyżowanie CX - ciekawa właściwość

Krzyżowanie to zachowuje bezwzględne pozycje elementów rodziców.

Spis treści

1 Problemy Z AG

2 Przegląd popularnych operatorów genetycznych

- Metody selekcji
- Metody krzyżowania
- Metody mutacji

3 Programy ewolucyjne

- Przykład zastosowania algorytmu ewolucyjnego

4 Zakończenie

Zakończenie

Dziękuję za uwagę.

Podsumowanie

Źródła

- Algorytmy genetyczne + struktury danych = programy ewolucyjne, Z. Michalewicz
- Wykłady z Algorytmów Ewolucyjnych, J. Arabas
- docs.opencv.org
- Wikipedia